

Studia Generalia 2009

SUURIRUHTINASKUNNASTA ITÄMEREN KAASUPUTKEEN

MIKÄ ON MUUTTUNUT SUOMEN JA VENÄJÄN SUHTEISSA?

Helsingin yliopisto 8.10.2009, Päärakennus, sali I (Fabianinkatu 33, 2. kerros), klo 17.00–19.00

MIKÄ YHDISTÄÄ, MIKÄ EROTTAA?

Professori Timo Vihavainen

Rajan takana: veriveljiä, uskonveljiä ja tovereita

Esitelmässä tarkastellaan sellaisia etnisten suomalaisten ja venäläisten ryhmiä, jotka ovat vuosisatojen mittaan jostakin syystä joutuneet valtiollisesti naapurimaan yhteyteen. Identiteettitekijöinä ovat aikojen saatossa eri tavoin korostuneet uskonto, alamaisuus, etnisyys, kieli ja ideologia.

”Veriveljeyden” on uskottu yhdistävän niin suomalaisia ja karjalaisia kuin jopa suomalaisia ja venäläisiäkin. Sukulaisuutta on joskus käytetty argumenttina suomalaisten ja itäkarjalaisten valtiollisen yhteyden puolesta niin Suomessa kuin Venäjällä. Suomalaisten ja karjalaisten välillä myös kieli on ilmeinen yhdistävä tekijä. Käytännössä uskonto, alamaisuus ja ideologia ovat aina olleet voimakkaampia identiteettitekijöitä. Uskonnon, sukulaisuuden ja vanhan valtiollisen lojaalisuuden siteet sitoivat vuoden 1617 Stolbovan rauhan jälkeen Käkisalmen läänin ja Inkerimaan suomensukuista väestöä voimakkaasti vanhaan venäläiseen valtioyhteyteen. Vuosien 1656–58 Ruptuurisodan aikana uudet alamaiset osoittautuivat Ruotsin valtakunnalle epäluotettaviksi. Vuonna 1617 valtakuntaan liitetyt alueet tulivat sen tasa-arvoiseksi osaksi vasta kun Vanha Suomi yhdistettiin Uuteen Suomeen vuonna 1812. Itse asiassa ortodoksiväestön integroituminen Suomeen kesti vuosisatoja ja konflikteja oli havaittavissa vielä 1900-luvulla. Uudenkaupungin rauhan jälkeen ortodoksien hylkäämille seuduille muuttaneet luterilaiset inkeriläiset elivät ortodoksisella Venäjällä omissa enklaaveissaan ja harjoittivat omaa uskontoaan ja kulttuuriaan.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai [www-sivuilta www.helsinki.fi/vst](http://www-sivuilta.helsinki.fi/vst).

Studia Generalia 2009

SUURIRUHTINASKUNNASTA ITÄMEREN KAASUPUTKEEN

MIKÄ ON MUUTTUNUT SUOMEN JA VENÄJÄN SUHTEISSA?

Helsingin yliopisto 8.10.2009, Päärakennus, sali I (Fabianinkatu 33, 2. kerros), klo 17.00–19.00

Ruotsille 1617 siirtyneiltä alueilta lähteneet ortodoksiset Tverin karjalaiset puolestaan elivät 1600-luvulta saakka venäjänkielisten uskonveljiensä keskuudessa. Heidän, kuten itäkarjalaistenkin kohtalona oli joka tapauksessa nopea assimiloituminen valtaväestöön 1900-luvulla yhteiskunnallisen rakennemuutoksen ja muuttoliikkeen myötä.

Itä-Karjalaan maailmansotien välisenä aikana siirtyneet suomalaiset ”punikit”, loikkaarit ja lähinnä Amerikasta saapuneet siirtolaiset tunnustivat samaa internationalistista ideologiaa kuin venäläinen valtaväestökin. Neuvostovaltiota kohtaan vannottiin ehdottomaa lojaalisuutta ja jyrkkä ideologinen raja erotti Karjalan Autonomisen Sosialistisen Neuvostotasavallan Suomesta. Kun Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikka teki täyskäännöksen 1930-luvun puolivälissä, lopetettiin Karjalan suomenkielinen hallinto ja kulttuurielämä yhdellä iskulla. Sen jälkeinen terrori tuhosi aateveljiä tuhansittain. Poliittisen tarkoituksenmukaisuuden oikusta suomalainen kansalaisuus kuitenkin nostettiin jälleen kunniaan Talvisodan jälkeen 1940 ja suomalaisuus tunnustettiin taas yhdeksi Neuvostoliiton kansallisuudeksi, jolla oli Karjalais-suomalaisessa Sosialistisessa Neuvostotasavallassa virallinen asema.

Suomalaisten kansallisten vähemmistöjen kohtaloa Venäjällä voidaan verrata venäläisten ja ortodoksisten vähemmistöjen kohtaloon Suomessa. Tavalla tai toisella vierasta ja nimenomaan rajantakaista identiteettiä kantavien väestöryhmien asema on aina ollut problemaattinen. Poikkeusoloissa tällainen asetelma on saattanut jopa johtaa siihen, että syyttömät ovat joutuneet kärsimään. Näin on joskus tapahtunut molemmin puolin rajaa vaikka vähemmistöjen tarinat eivät suinkaan muodosta toistensa peilikuvia. Esitelmässä hahmotellaan tämän problematiikan pitkää linjaa tukeutuen ajantasaiseen tutkimukseen.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www.sivuilta.helsinki.fi/vst.